

Tycho Brahe och livet på Ven

– att dramatisera historieämnet

Den här handledningen beskriver en modell för hur man kan arbeta med drama som metod för att levandegöra historien. Ämnesområdet för detta exempel är 1500-tal, Tycho Brahe och livet på Ven. Naturligtvis kan arbetssättet överföras på en annan historisk period/person. Modellen har utformats efter en lägerskola på ön där en dansk och en svensk klass möttes och arbetade tillsammans med olika scener. Detta arbete bygger i sin tur på många års erfarenhet av samverkan mellan skola och dramapedagoger inom Malmö stad, den s k Kulturkopplingen på Malmö Kulturskola, samt Skoletjenesten Öresunds erfarenheter av dansk-svenskt skolsamarbete.

Modellen i korthet: Elever tränar i mindre grupper på olika scener med en historisk handling, som de sedan spelar upp för varandra.

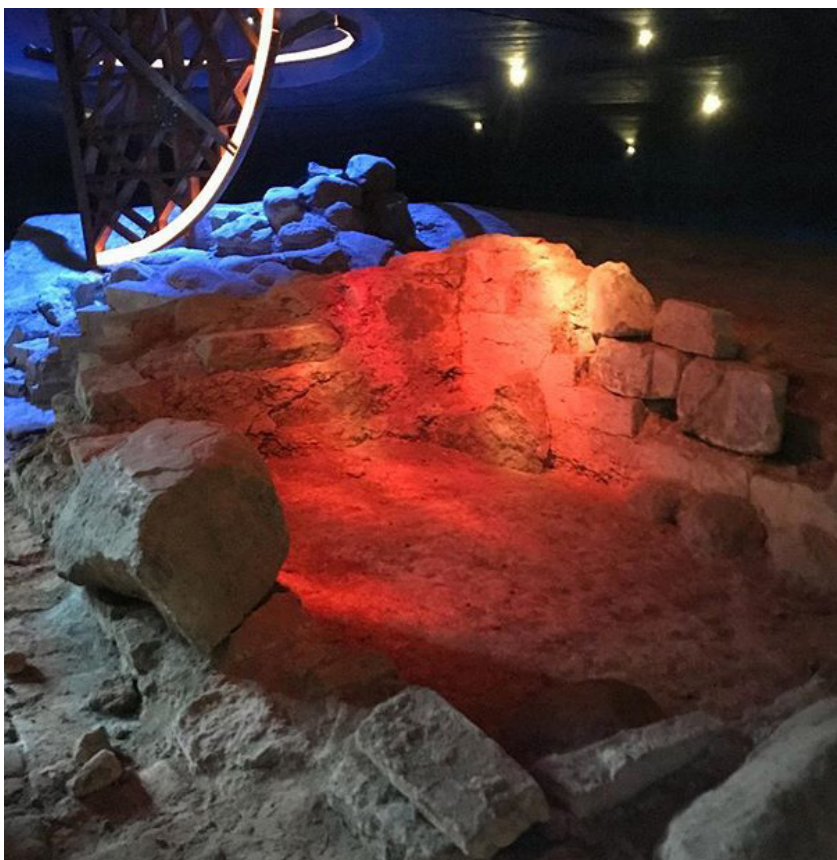
Detta kräver ingen dramapedagogisk utbildning, men det rekommenderas att någon i arbetslaget har arbetat något med drama/teater. God planering och tydligt ledarskap är viktigt för processen.

Elever tränar i mindre grupper på olika scener med en historisk handling

Foto: © Marianne Bomgren

Foto: © Marianne Bomgren

© Tycho Brahe-museet, Landskrona stad. Fotograf: Lina Örtman

Varför drama som metod inom historieämnet?

Att använda sig av en estetisk läroprocess öppnar för nya ingångar till ämnet och fördjupar och befäster faktakunskaper. Flera forskningsrapporter pekar på att drama och teater skapar engagemang och intresse hos elever, samt stärker deras självförtroende och samarbetsförmåga.

Så här uttrycker sig ett par lärare i Malmö som arbetat med Kulturkopplingen: "Detta är ett arbetssätt som jag tycker tillför arbetet i klassen mycket. Barn lär sig på olika sätt. De har olika lärstilar. Det är vår skyldighet att servera barnen olika vägar till kunskap. De minns fakta på olika sätt. Någon minns det de läst, andra det de hört och en tredje variant det de har gjort med kroppen."

Det finns också ett klart språkutvecklande spår i arbetssättet, då man genom att improvisera, skriva och lära sig repliker får arbeta med nya ord och begrepp. Genom att spela upp scener tränas den kommunikativa förmågan utåt, medan processen i sig tränar kommunikation inom gruppen.

Goda erfarenheter finns från samverkan med museer för att kunna spela i en historisk miljö. "Att på detta sätt baka ihop museipedagogik med teaterpedagogik gav eleverna en helhetsbild och gjorde att de teoretiska kunskaperna "satte sig" i kroppen. Ett extra plus gav det naturligtvis denna upplevelse att vi fick spela pjäsen i autentisk, historisk miljö!"

Ett extra plus gav det naturligtvis denna upplevelse att vi fick spela pjäsen i autentisk, historisk miljö!

© Tycho Brahe-museet, Landskrona stad. Fotograf: Lina Örtman

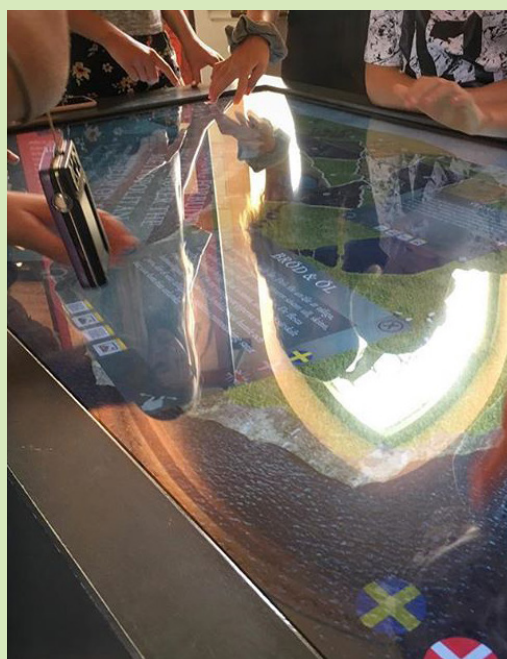
Planering och förberedande arbete på skolan

Den här modellen är tänkt att användas vid ett besök på ön Ven. Tycho Brahemuseet finns på den plats där Tycho Brahe en gång levde och verkade. På området finns olika platser att öva och spela upp sina scener, men endast utomhus.

Vill man övernatta på Ven så finns det möjligheter i t ex campingstugor.

Planera processen och sätt upp mål, både i förhållande till läroplaner och ett gemensamt konkret mål för elevernas process. Att sätta ihop scener som man spelar upp för varandra är exempel på ett konkret mål. När scenernas handling kretsar kring samma tema så blir det en hel teaterföreställning till slut – något alla brukar bli stolta över.

Ta kontakt med Tycho Brahe-museet i god tid för att få lov att vara på området. Kanske vill ni starta med program eller visning från museets utbud när ni kommer till ön. Att gå ner i observatoriet Stjärneborg kan t ex vara en spännande upplevelse!

© Tycho Brahe-museet, Landskrona stad. Fotograf: Lina Örtman

© Tycho Brahe-museet, Landskrona stad. Fotograf: Lina Örtman

Att utforma skådespelet: Skall scenerna improviseras eller skrivas av eleverna? Det är ett arbete som kan ta tid och det måste också planeras in. En enklare variant är att utgå från de färdigskrivna scener som medföljer denna lärarhandledning och eventuellt bearbeta dem. Vill man skriva eller improvisera så behövs en dramatisk handling, en konflikt, att utgå ifrån. I vårt textmaterial finns en beskrivning av handlingen i början av varje scen. Den kan man använda sig av om man vill att eleverna ska skapa sina egna repliker.

Studera tiden: Vem var Tycho Brahe? Vilken betydelse har han haft i vetenskapshistorien? Hur kom det sig att Tycho Brahe kom till Ven? Hur levde man på ön Ven på den tiden?

Samverkan med andra ämnen: I ett teaterprojekt finns goda möjligheter att inkludera andra ämnen. Man kan tillverka enkel kostym och rekvisita i slöjden (att ha olika huvudbonader och caper kan hjälpa till att markera de olika rollerna), träna dans i idrott och öva sång på musiken. Inom det naturvetenskapliga området kan man göra observations- och mätövningar, både på Tychos sätt och med moderna metoder, samt lära sig astronomi.

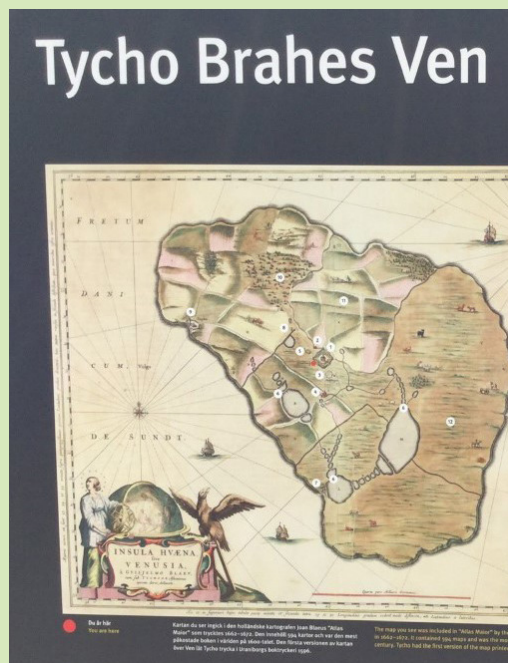

Foto: © Marianne Bomgren

Foto: © Marianne Bomgren

Gruppindelning och roller: Sätt samman mindre grupper, t ex 4 - 6 elever i varje. Fördela scener. Fördela roller eller låt eleverna välja med stöd av vuxen. Det är inte ovanligt att någon av de mer tysta eleverna plötsligt kliver fram, när det blir tal om att spela teater och att man får se nya sidor hos eleverna.

Inledande övningar: Man kan börja med några enkla övningar för att få grupperna att komma igång, och för att få dem att förstärka det kroppsliga uttrycket (det behövs när man spelar upp utomhus), t ex yrkescharakterer. Man kan börja med att eleverna fysiskt visar olika yrken, alla på en gång. Sen får varje grupp en lapp med ett yrke som fanns på 1500-talet. De demonstrerar detta yrke för kamraterna, som får gissa. Kanske ska man också öva på applådtack? Röstövningar är också bra, prova gärna utomhus!

På Ven

Är man på Ven mer än en dag så kan man börja på platsen redan på ankomstdagen eller på morgonen dag 2. Reser man dit över dagen så blir man hänvisad till att anpassa planeringen efter färjetiderna. Det vanligaste är att skolklasser bokar färjan från Landskrona kl 10 och reser hem kl 15.

Foto: © Marianne Borggren

Exempel 1:

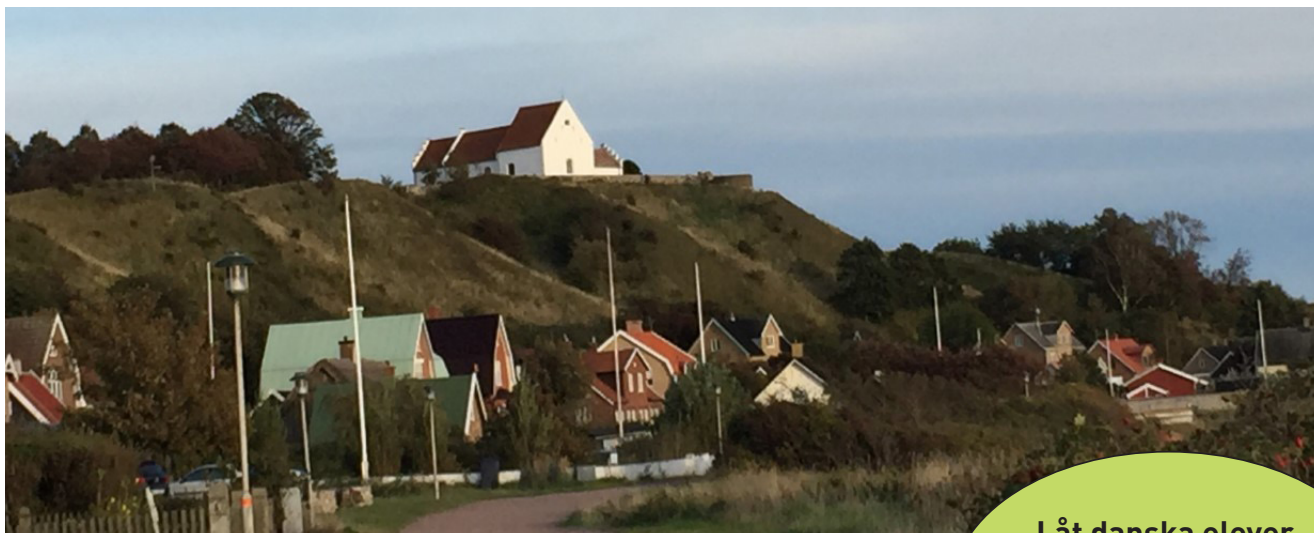
Om ni har en dag till förfogande, kl 11.00 – 14.00: Då skall spelplatserna snabbt fördelas (kanske är det gjort i skolan) och scenerna övas. Det är bra om man håller sig inom ett begränsat område så man inte behöver gå så långt mellan de olika scenerna. Om scenerna är repeterade ordentligt på skolan så kan man koncentrera sig på att bestämma var man spelar så man syns och hörs, varifrån man gör entré och sortie (om inte alla är med på scenen hela tiden) och var publiken ska sitta. Öva på att tala högt! De vuxna går runt i grupperna och hjälper till. Sen spelar man upp för varandra. Innan man gör det så är det bra att tala om hur man ska uppföra sig som publik.

Exempel 2:

Om ni bokar övernattnings och har minst två dagar på Ven: Då kan ni besöka museet först och bekanta er med området, samma dag som ni kommer. Planera spelplatserna så det blir en naturlig runda, så ni inte behöver lägga för mycket tid på förflyttning över området vid uppspel. Lägg gärna lite tid på att göra någon förberedande övning, öva sång och dans om det ingår i scenerna, så att eleverna får prova på att agera utomhus.

Dagen efter blir då den stora teaterdagen och hur den läggs upp beror givetvis på hur mycket man förberett på skolan och vad man hann dagen innan. Men att starta dagens arbete med att göra något gemensamt för att värma upp och skapa fokus på uppgiften är viktigt. Sedan kan grupperna få sina spelplatser och börja arbeta. Det som finns under exempel 1 gäller också här, men nu har man mer tid att öva i miljön, och kan med vuxnas hjälp utveckla arbetet med rollen, oberoende om den är stor eller liten i sammanhanget. Är personen gammal eller ung, rik eller fattig, glad eller ledsen? Hur visar man det? Var måste man stå så att publiken både ser och hör? Kanske spelar vissa elever två roller och det skall markeras på något vis (t ex med olika huvudbonader). Har man arbetat mycket med repliker så vill man kunna dem utantill. Har man inte gjort det så kan man ha papper i handen. Det viktiga är att man arbetar mot ett gemensamt mål och kan genomföra det man förberett.

Att starta dagens arbete med att göra något gemensamt för att värma upp och skapa fokus på uppgiften är viktigt.

Låt danska elever arbeta med den svenska texten och tvärtom. En utmaning för alla!

Ett gemensamt slut: När alla spelat upp sina scener så kan man göra något gemensamt – kanske har man en sång, en ramsa, en dans eller något annat som ingått i arbetet.

Historiens vingslag: Det är något speciellt att spela upp på den autentiska platsen. Att veta att här stod Tycho Brahe och blickade upp mot stjärnorna. Att erfarenheten och lärandet knyts till en specifik miljö och en upplevelse där – hur påverkar det? Har man tid kan man besöka platsen för Tychos mölla och den medeltida St Ibbs kyrka – den kyrka han skänkt en altartavla till. Man når dem lätt med hyrcykel.

Samarbete mellan klasser: Kanske spelar man upp för en annan klass eller låter två paralleller från samma skola arbeta tillsammans. Ven är också en idealisk plats för ett möte mellan en dansk och en svensk klass. Då kommer nordisk språkförståelse i fokus – därför finns tillhörande textmaterial på danska och svenska. Om man vill kan man följa tipset från en elev som varit med: Låt danska elever arbeta med den svenska texten och tvärtom. En utmaning för alla!

Kontakt: Tycho Brahe - museet tycho.brahe@landskrona.se
Skoletjenesten Öresund mb@skoletjenesten.dk
Kulturkopplingen, Malmö Kulturskola: anna.rasegard@malmo.se

Projektet har haft ekonomiskt stöd från Nordplus Junior och Stiftelsen Clara Lachmanns fond.

© Skoletjenesten 2020
 Text: Marianne Bomgren, Skoletjenesten Öresund och Anna Rasegård, Kulturkopplingen, Malmö Kulturskola

En teaterpedagogers dagbok

Skrivet av Anna Rasegård, teaterpedagog, Malmö Kulturskola.

Foto: © Marianne Bomgren

Lägerskola sept. 2019:

Vi var på Ven under 3 dagar tillsammans, en dansk och en svensk klass i åk 5, och deras medföljande vuxna. Jag var med för att leda teaterarbetet.

Under **dag 1** hade gruppindelning gjorts av lärarna: 8 grupper, med ungefär hälften danskar/svenskar i varje grupp. Under dag 1 höll dessutom lärarna i några gemensamma lekar, bl.a. fotboll.

Teaterarbetet hade planerats till **dag 2**.

Dag 2:

De 8 specialskrivna teaterscenerna, om Tycho Brahes tid på ön Ven, hade tidigare skickats till lärarna så att klasserna hade möjlighet att läsa igenom dem, för att få förförståelse för materialet. Efter en inledande morgonpromenad till alla förutbestämda spelplatser (8 st) startade vi teaterarbetet med några gemensamma inledande övningar:

1. Yrkescharader. Först en kort introduktion till begreppet "pantomim". Därefter jobbade eleverna i de 8 grupperna och varje grupp visade upp sitt pantomimyrke (från 1500-talet) för övriga grupper, som fick gissa.
2. Vi tränade in en mycket enkel renässansdans, med promenad i ring och bugningar. Även denna gjordes i de 8 grupperna och den användes senare i en av teatergrupperna – då alla eleverna var med och dansade på Tycho Brahes fest.
3. Lite röstuppvärmning. Här fokuserade vi på att träna magstödet och tala högt.
4. Vi övade på den specialskrivna sången om Tycho Brahe, på svenska och sedan på danska. Klasserna hade fått den på ljudfil tidigare och haft möjlighet att träna i klassrummet.
5. Korta instruktioner om saker som är viktiga att tänka på i teaterarbetet, t ex: att tala högt, att jobba med stora, tydliga rörelser och att inte ha ryggen mot publiken. Därpå delades de 8 skrivna scenerna ut till de 8 grupperna, samt hattar, mössor och mantlar som skulle kunna passa till de olika rollerna. Därefter fick alla grupperna gå till sin respektive spelplats. Rollerna fördelades inom gruppen och så satte repetitionerna igång. Danska elever övade sina repliker på danska och svenska elever övade sina repliker på svenska, men tillsammans i blandade grupper. Alla vuxna cirkulerade runt och hjälpte grupperna. Repetitionsarbetet pågick i ett par timmar, med en kort lunchpaus.
6. Äntligen dags för föreställning! Vi spelade upp alla scener i kronologisk ordning; från Tychos ankomst till Ven, till den dagen då han lämnade ön för sista gången. Eleverna var en trevlig publik till varandra. Flera elever överraskade sina lärare positivt i detta teaterarbete.
7. Vi avslutade med att sjunga sången om Tycho Brahe, på både svenska och danska. Efteråt framkom det att många elever tyckte det varit roligt att jobba i blandade svensk-danska grupper.